

СТАН ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

FORCED MIGRATION SITUATION AND MAIN PROBLEMS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE

УДК 314.72:355.01

Мойсеєнко К.Є.

к.е.н., доцент, докторант
Донбаська державна машинобудівна академія

Поляріна Є.С.

аспірант
Донбаська державна машинобудівна академія

Ровенська В.В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки підприємства
Донбаська державна машинобудівна академія

Moiseienko Kostyantyn

Donbas State Engineering Academy

Poliarina Yelyzaveta

Donbas State Engineering Academy

Rovenska Viktoriia

Donbas State Engineering Academy

Соціально-економічні, політичні, екологічні та територіальні розбіжності в Україні привели країну до військового конфлікту. Зростання вимушених внутрішньо переміщених осіб на територіях, які підконтрольні Україні, створило глибоку нерівність громадян, що виявилась у соціальній незахищеності, відсутності житлових умов та робочих місць. В таких умовах Україна перебуває вже п'ять років. У статті розглянуто актуальні питання надання соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам. Визначено радикальні інституційні зміни в системі державного контролю. Показано вектори Стратегії сталого розвитку. Відзначено, що оцінювання, збирання інформації та її аналізування, комплексна система спостережень ідентифікують стан вимушеного переселенця, що дає змогу виявити сутність правильного, ефективного, справедливого громадського розвитку. На основі проведеного дослідження запропоновано шляхи перетворення на практиці різних інститутів, адже незалежний розгляд забезпечує доцільність певних операцій, що дають змогу виробити практичні рекомендації, завдяки яким формується прозора й загальна політика забезпечення та доступу до публічних послуг. Запорукою якості соціального забезпечення є принципова, цілісна та територіальна ідентичність.

Ключові слова: військовий конфлікт, внутрішньо переміщені особи, адаптація змушених переселенців, інституційні зміни, соціальне забезпечення, Стратегія сталого розвитку, Україна, Донбас.

Социально-экономические, политические, экологические и территориальные разно-

гласия в Украине привели страну к военному конфликту. Рост вынужденных внутренне перемещенных лиц на территориях, которые подконтрольны Украине, создал глубокое неравенство граждан, которое проявилось в социальной незащищенности, отсутствии жилищных условий и рабочих мест. В таких условиях Украина находится уже пять лет. В статье рассмотрены актуальные вопросы предоставления социальной помощи внутренне перемещенным лицам. Определены радикальные институциональные изменения в системе государственного контроля. Показаны векторы Стратегии устойчивого развития. Отмечено, что оценивание, сбор информации и ее анализ, комплексная система наблюдений идентифицируют состояние вынужденного переселенца, что позволяет выявить сущность правильного, эффективного, справедливого общественного развития. На основе проведенного исследования предложены пути преобразования на практике разных институтов, ведь независимое рассмотрение обеспечивает целесообразность определенных операций, позволяющих выработать практические рекомендации, благодаря которым формируется прозрачная и общая политика обеспечения и доступа к публичным услугам. залогом качества социального обеспечения является принципиальная, целостная и территориальная идентичность.

Ключевые слова: военный конфликт, внутренне перемещенные лица, адаптация вынужденных переселенцев, институциональные изменения, социальное обеспечение, Стратегия устойчивого развития, Украина, Донбас.

Socio-economic, political, environmental and territorial differences in Ukraine led the country to a military conflict. The military conflict led to the deterioration of macroeconomic indicators, the fall of the economy as a whole, the collapse of the national currency, environmental degradation, and the growth of forced internally displaced persons. The growth of internally displaced persons in the territories that are controlled by Ukraine, in turn, created a deep inequality of citizens: social insecurity, lack of housing conditions and lack of jobs. Despite the work which has been done by the Government of Ukraine on the issue of social security and protection of malware, this issue remains unresolved even now. Military events in the East of Ukraine significantly aggravate social policy, economic situation and cause significant political tensions. The field of uncertainty acquires a wide spectrum. As a result of the annexation of the Crimea and the military conflict in the Donbas, the need is not only the restoration of the territorial integrity and economy of the country, but also a complete reform of the State social policy. The development and implementation of targeted state social programs can provide social protection and support for internally displaced persons and the general public. The current issues of providing social assistance to internally displaced person were reviewed in this article. The radical institutional changes in the system of state control were identified in the work. There were systematized approaches, based on the subjects of state regulation on immigrants in this article. The vectors of sustainable development strategies were shown. It was noted that the assessment, the collection of information and its analysis, the complex system of observations identify the condition of the internally displaced person and allows to reveal the essence of the correct, effective, fair public development. It was proposed to develop transformations in the practice of various kinds of institutions on the basis of the research, because an independent review ensures the appropriateness of certain operations, which make it possible to develop practical recommendations that will result in a transparent and general policy to ensure and access public services. The formation of the domestic system of social protection and a perfect methodology for assessing problems, rights, conceptual support of regulatory experience can raise social work to a higher level. The leading condition of social policy should be justice within the society and based on ensuring sustainable development. The key to the quality of social security is a fundamental, integral and territorial identity.

Key words: military conflict, internally displaced persons, adaptation of internally displaced persons, institutional changes, social security, Sustainable Development Strategy, Ukraine, Donbas.

Постановка проблеми. Воєнно-політичний конфлікт, який розпочався у 2014 р. на території східної України, привів до низки руйнівних наслідків, серед яких одне з чільних місць посідає зна-

чна за обсягами вимушена міграція. Цей процес привів до низки додаткових проблем, пов'язаних із підтриманням якості життя переміщених осіб загалом, необхідністю соціального захисту, забез-

печенням житлом та роботою, соціальною адаптацією переселенців у нових територіальних громадах. Більша частина переселенців із території так званих ДНР та ЛНР, передусім із зони збройних зіткнень, мігрували на підконтрольну уряду територію України. В такий спосіб вони набули статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які потребують створення дієвих механізмів, здатних мінімізувати бар'єр між ВПО та громадами, потребами ВПО та можливостями держави й місцевої влади щодо їх задоволення. Водночас передумовою для розроблення та адресного застосування таких механізмів є наявність аналітики щодо стану та особливостей географічного розподілу міграційних потоків ВПО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Історичні аспекти вивчення та розвитку соціального захисту досліджували Н. Болотна, Н. Дєсва; становлення та розвиток ефективної системи соціального захисту населення в Україні висвітлювали І. Титаренко, Т. Денисенко. Однак проблеми внутрішньо переміщених осіб та шляхи їх адаптації до нових соціальних умов мають предметну актуальність досліджень та низький рівень дослідної роботи.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення особливостей вимушеної міграції внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Керівні принципи з питань про переміщених осіб всередині країни ООН містять таке визначення поняття «ВПО»: внутрішньо переміщені особи – це окремі особи чи групи осіб, які не перетнули міжнародно визнаних державних кордонів, але змушені покинути свої помешкання або місця постійного проживання, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або спричинених діяльністю людини лих, техногенних катастроф [3].

Збройний конфлікт на сході України та анексія АР Крим привели до того, що станом на 6 травня 2019 р. взято на облік 1 377 468 переселенців з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей та АР Крим згідно з Єдиною інформаційною базою даних про внутрішньо переміщених осіб [5]. Детальний розгляд статистики стану переселенців надає Міністерство соціальної політики України (рис. 1).

Як можна побачити з наведених даних, кількість таких осіб має спадну тенденцію, що обумовлене низкою причин, головною з яких є перехід окремих осіб зі статусу ВПО у статус місцевого населення через відсутність бажання поновлювати необхідні документи (зокрема, виплати допомоги ВПО), придбання власного життя на новому місці мешкання, повернення до власних домівок через припинення активної фази бойових дій. Зауважимо, що дані про кількість ВПО за наявної методології їх визначення не можуть бути апіорі вірогідними. Передусім багато представників ВПО взагалі не отримували цього статусу офіційно. Слід також вказати на той факт, що дуже багато ВПО, які в той чи інший час отримували відповідний статус, фактично не є дійсними переселенцями, а здійснюють «човникові» поїздки із зони, не контрольованої українським урядом, до підконтрольної території через прагнення отримувати пенсії, соціальну допомогу або з інших юридичних чи економічних причин.

Географічна структура міграційних потоків ВПО в Україні представлена в табл. 1.

З наведених даних можна помітити таке. Найбільш вагомими центрами тяжіння міграційних потоків є Донецька (36,0% усіх зареєстрованих ВПО) та Луганська (19,9%) області, далі з великим відривом йдуть м. Київ (10,0%), Харківська (9,2%) та Дніпропетровська (5,0%) області. Такий розподіл можна пояснити щонайменше двома чинниками, а саме географічною близькістю роз-

Рис. 1. Динаміка кількості ВПО в Україні за 2016–2019 рр.

Джерело: [5]

Таблиця 1

Географічна структура міграції ВПО в Україні

Регіон	Загальна чисельність населення, осіб	Кількість зареєстрованих ВПО, осіб	Співвідношення кількості ВПО та чисельності населення, %	Частка регіону в загальній кількості зареєстрованих ВПО, %
Вінницька область	1 554 726	9 898	0,6	0,7
Волинська область	1 033 139	2 972	0,3	0,2
Дніпропетровська область	3 205 766	67 541	2,1	5,0
Донецька область	4 155 983	487 001	11,7	36,0
Житомирська область	1 222 238	6 905	0,6	0,5
Закарпатська область	1 254 306	3 215	0,3	0,2
Запорізька область	1 706 499	53 007	3,1	3,9
Івано-Франківська область	1 370 979	3 136	0,2	0,2
Київська область	1 761 393	53 616	3,0	4,0
Кіровоградська область	940 206	6 610	0,7	0,5
Луганська область	2 148 619	269 200	12,5	19,9
Львівська область	2 504 746	10 455	0,4	0,8
Миколаївська область	1 131 269	8 011	0,7	0,6
Одеська область	2 369 452	34 625	1,5	2,6
Полтавська область	1 393 856	22 469	1,6	1,7
Рівненська область	1 156 762	3 067	0,3	0,2
Сумська область	1 080 125	11 281	1,0	0,8
Тернопільська область	1 043 036	2 078	0,2	0,2
Харківська область	2 662 497	125 002	4,7	9,2
Херсонська область	1 037 259	12 646	1,2	0,9
Хмельницька область	1 262 618	5 297	0,4	0,4
Черкаська область	1 203 954	11 057	0,9	0,8
Чернівецька область	901 581	2 485	0,3	0,2
Чернігівська область	998 682	6 990	0,7	0,5
м. Київ	2 908 251	134 821	4,6	10,0
Всього	42 007 942	1 353 385	3,2	100,0

Джерело: розраховано авторами за даними Регіональної програми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні у 2018–2019 рр. [6]

ташування та родинних зв'язків; уже згаданим ефектом «човникових» поїздок (особливо за умов, коли органами соціального забезпечення здійснювалися перевірки присутності ВПО на місцях тимчасової реєстрації). Відносно висока частка м. Києва пояснюється його столичним статусом і значними можливостями щодо наймання житла й отримання роботи, які надає найбільше місто України.

Власне, специфічний, гібридний характер військово-політичного конфлікту визначив головну особливість міграційних потоків ВПО в Україні: мігранти майже не зосереджуються в місцях компактного проживання, принаймні, з плином часу така тенденція стає більш виразною, адже більшість вирішує житлове питання персональними зусиллями. Так, у травні 2016 р. у місцях компактного проживання (далі – МКП) ВПО проживає 6 518 осіб, що складає приблизно 0,38% загальної кількості зареєстрованих ВПО в Україні, станом на 1 січня 2019 р. цей показник становить 7 726 осіб (рис. 2).

Стосовно кількості місць у місцях компактного проживання Дніпропетровська область посідає домінуюче місце (рис. 3).

Структурні характеристики географічних потоків міграції ВПО в Україні щодо працездатності представлені в табл. 2. З наведених даних можна побачити таке. Географічна структура міграції осіб працездатного віку відрізняється від загальної структури: на першому місці залишається Донецька область (21,3%), тоді як друге місце посідає м. Київ (20,0%), а третім центром тяжіння є Харківська область (13,3%). Такий розподіл унаочнює тяжіння працездатних мігрантів до центрів економічної активності, а показовим у цьому аспекті є низький рівень міграції ВПО працездатного віку до території Луганської області, підконтрольної уряду, адже майже всі великі міста, тобто центри економічної активності, залишилися на окупованій території. Загалом по Україні частка осіб працездатного віку в структурі ВПО становить 22,8%, водночас цей показник сильно варіює в регіональному розрізі.

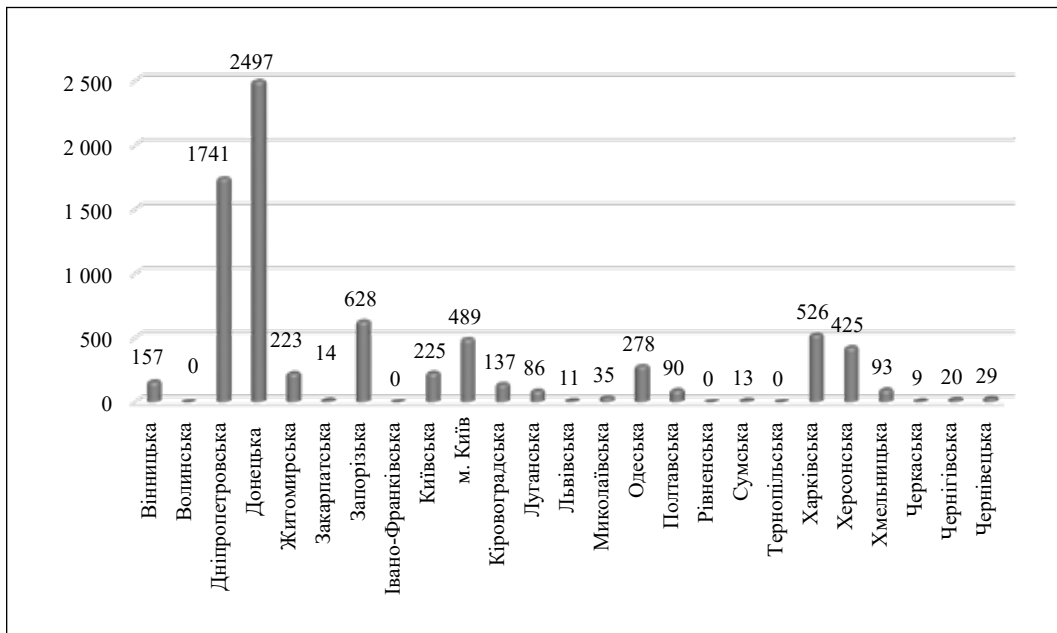

Рис. 2. Кількість ВПО, розміщених в МКП, за 2016–2018 рр.

Джерело: [4]

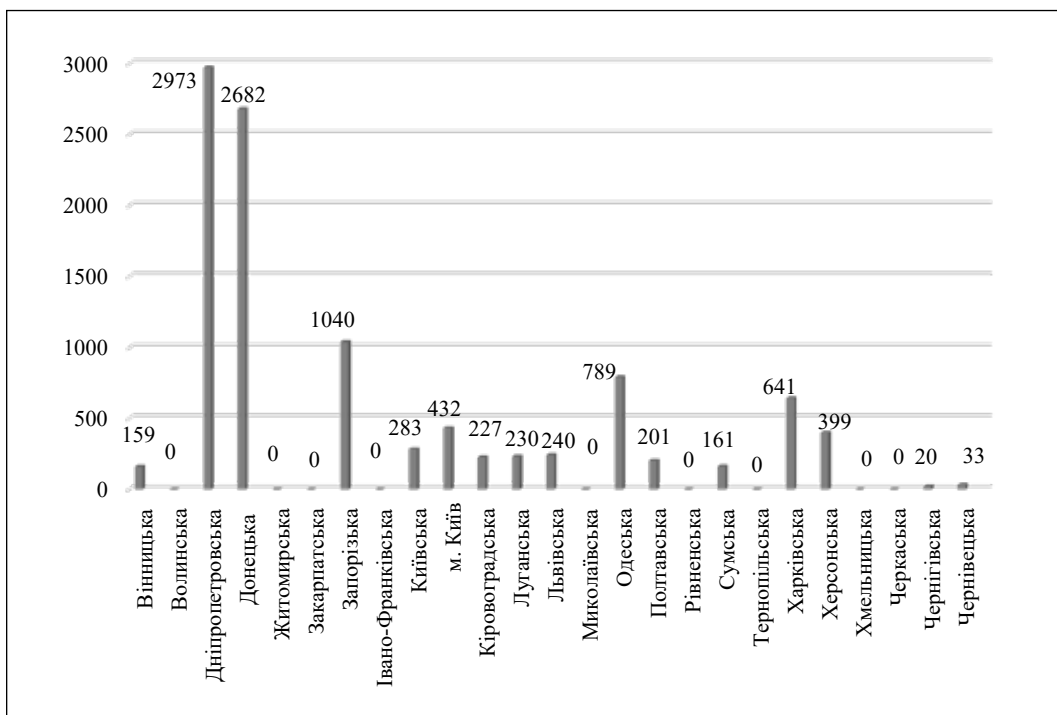

Рис. 3. Загальна кількість місць в МКП за 2016–2018 рр.

Джерело: [4]

Так, в Донецькій та Луганській областях частка працездатних осіб у загальній кількості ВПО складає лише 13,5% та 11,0% відповідно, а найбільш близький найнижчий показник інших регіонів зафіксовано у Хмельницькій (26,7%) та Запорізькій (26,9%) областях, що підтверджує

припущення про «пенсійний туризм» та невідповідність реального статусу ВПО саме в Донецькій та Луганській областях. Приблизно таку ж ситуацію можна спостерігати для групи ВПО, яка представлена дітьми, адже в структурі чисельності ВПО, які мігрували в Донецьку та Луганську

Структура особливості географії міграції ВПО в розрізі працездатності

Регіон	Особи працездатного віку		Діти		Інваліди		Особи пенсійного віку	
	% до чисельності ВПО регіону	% до чисельності всіх осіб цієї категорії в Україні	% до чисельності ВПО регіону	% до чисельності всіх осіб цієї категорії в Україні	% до чисельності ВПО регіону	% до чисельності всіх осіб цієї категорії в Україні	% до чисельності ВПО регіону	% до чисельності всіх осіб цієї категорії в Україні
Вінницька область	34,0	1,1	16,3	0,8	5,1	1,0	23,4	0,3
Волинська область	42,8	0,4	20,9	0,3	4,3	0,3	20,5	0,1
Дніпропетровська область	32,9	7,2	17,7	6,1	4,4	6,1	39,6	3,9
Донецька область	13,5	21,3	13,8	34,5	3,5	35,2	62,3	43,8
Житомирська область	33,5	0,7	22,9	0,8	5,7	0,8	29,3	0,3
Закарпатська область	41,0	0,4	26,5	0,4	3,8	0,3	17,9	0,1
Запорізька область	26,9	4,6	14,3	3,9	4,5	4,9	53,7	4,1
Івано-Франківська область	44,5	0,5	19,1	0,3	4,8	0,3	20,5	0,1
Київська область	33,2	5,8	19,1	5,3	3,6	4,0	25,5	2,0
Кіровоградська область	28,2	0,6	22,5	0,8	5,4	0,7	35,3	0,3
Луганська область	11,0	9,6	7,9	10,9	2,9	16,2	72,4	28,1
Львівська область	34,8	1,2	26,1	1,4	3,1	0,7	13,5	0,2
Миколаївська область	40,7	1,1	24,6	1,0	4,9	0,8	26,2	0,3
Одеська область	38,1	4,3	22,6	4,0	4,1	2,9	21,4	1,1
Полтавська область	28,5	2,1	18,8	2,2	5,6	2,6	35,9	1,2
Рівненська область	33,8	0,3	31,1	0,5	4,1	0,3	16,9	0,1
Сумська область	27,4	1,0	21,0	1,2	6,0	1,4	35,3	0,6
Тернопільська область	37,4	0,3	24,4	0,3	6,0	0,3	24,2	0,1
Харківська область	33,0	13,3	12,5	8,0	3,2	8,4	40,5	7,3
Херсонська область	40,0	1,6	15,0	1,0	4,1	1,1	30,4	0,6
Хмельницька область	26,7	0,5	18,6	0,5	5,1	0,6	28,2	0,2
Черкаська область	33,0	1,2	24,2	1,4	5,6	1,3	32,1	0,5
Чернівецька область	43,0	0,3	30,3	0,4	4,3	0,2	16,8	0,1
Чернігівська область	28,1	0,6	21,9	0,8	4,9	0,7	29,6	0,3
м. Київ	45,9	20,0	19,1	13,2	3,2	8,9	22,9	4,5
Всього	22,8	100	14,4	100	3,6	100	51,2	100

Джерело: розраховано авторами за даними джерела [6]

області, їх частка є найнижчою в Україні, складаючи 13,8% та 7,9% відповідно. Водночас майже третина цієї групи перебуває на підконтрольній уряду території Донецької області, друге місце посідає м. Київ, а третє – підконтрольна уряду територія Луганської області. Загалом більшість зареєстрованих ВПО в Україні складають люди пенсійного віку (51,2%); з них лівова частка (79,2%) припадає на три області, а саме Донецьку, Луганську та Харківську.

Отже, можна стверджувати, що існують дві відносно самостійних групи офіційно зареєстрованих ВПО, що мають специфічні ознаки:

– ВПО, які представлені особами працездатного віку з родинами (дітьми), які реально залишили території, тимчасово непідконтрольні українському уряду, в пошуках кращої долі та фізичної безпеки;

– особи пенсійного віку, які фактично мешкають на тимчасово окупованих територіях, однак займаються «човниковими» поїздками задля отримання пенсій або вирішення юридичних та інших справ на території, підконтрольній уряду.

Слід розуміти, що за більш прискіпливого поділу можна виділити низку інших груп, таких як працездатні особи, які здійснюють «човникові» поїздки; пенсіонери, які реально покинули тимчасово окуповані території; пенсіонери з інвалідністю або з інвалідами в родині. Крім того, всередині кожної групи можна виділити підгрупи за рівнем первинного добробуту, наявністю власного житла за межами домашньої території тощо. Власне, специфічні проблеми мають особи, які мають обмежені можливості, або родини з такими особами незалежно від того, чи є в таких родин працездатні особи. Втім, саме такий підхід до опису груп ВПО

дає змогу більш точно диференціювати проблеми, з якими вони стикаються.

До проблем першої групи можна віднести:

- економічні проблеми (необхідність вирішувати проблеми з житлом в разі його відсутності або витратити власні нагромадження для купівлі житла на новому місці перебування; низький рівень так званих переселенських виплат, несумісний із реальними потребами у родинних видатках на новому місці; необхідність пошуку роботи або нових можливостей для ведення бізнесу, відносно більш низький рівень доходів на новому місці мешкання, існування ризиків втрати майна на непідконтрольній уряду території);

- соціальні проблеми (можливе несприятливе ставлення з боку місцевої громади; проблеми доступу до інфраструктури (закладів дошкільної та шкільної освіти, медичного обслуговування, іноді – гірші умови житлово-комунальної, транспортної, рекреаційної інфраструктури тощо), необхідність адаптації до нових умов життя);

- адміністративно-правові проблеми (складність та тривалість отримання адміністративних послуг; невизначеність правового статусу ВПО у процедурах доступу до інфраструктури, реалізації виборчих прав; дискримінація у трудових та майнових правах).

Серед проблем другої групи ВПО можна виділити:

- економічні проблеми (необхідність витратити кошти на «човникові» поїздки щонайменше раз на 60 днів для аутентифікації, які з урахуванням різниці в розмірах пенсій можуть коштувати відносно дорого; відносне зростання вартості життя з урахуванням прагнення зберегти його якість);

- соціальні проблеми (можливе несприятливе ставлення з боку місцевої громади та загальне зверхньо-принизливе ставлення до «пенсійного туризму»; проблеми доступу до якісної інфраструктури, товарів, лікарських засобів в місцях постійного проживання на тимчасово окупованих територіях тощо; необхідність адаптації до нових реалій та статусів);

- адміністративно-правові проблеми (складність перетинання лінії розмежування між підконтрольною та тимчасово непідконтрольною територією України; складність доступу й тривалість отримання адміністративних послуг; невизначеність правового статусу ВПО в процедурах доступу до інфраструктури, реалізації виборчих прав; реальна або уявна дискримінація в пенсійних правах; невизначеність статусу правових дій, здійснених в Україні для адміністрацій так званих ДНР і ЛНР, і навпаки).

За цих умов адаптація до нових умов життя та зближення переселенців з публічною сферою є одними з найважливіших шляхів розв'язання зазначених проблем, як це визначено Законом

України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [1].

За підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду українськими експертами здійснено проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 р. Якість життя населення України та розвиток природних екосистем є метою Стратегії. Принципи Стратегії стосуються таких категорій, як верховенство права, солідарність всередині поколінь і між поколіннями, інтеграція політики та управління, участь представників бізнесу та соціальних партнерів, участь громадськості, принцип запобігання, принцип «користувач платить», принцип «забруднювач платить», захист прав людини, належне врядування, використання найкращих з наявних знань [7].

Впроваджено Національну стратегію у сфері прав людини на період до 2020 р. [8]. Вектори, визначені у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», зображено на рис. 4.

Рис. 4. Вектори Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»

Джерело: складено за джерелом [7]

Відповідно до наявних чотирьох векторів «Стратегія – 2020» виконує 62 показники реформування, причому цільовими визнано дві програми та вісім реформ. Слід зауважити, що показники реформування та зміст мають змогу модифікуватися. Першочерговою є реалізація реформи системи національної безпеки та оборони; другим кроком є оновлення влади та антикорупційна реформа, два етапи судової реформи; наступний крок передбачає реформу правоохоронної системи, децентралізацію та реформу державного управління, дерегуляцію та розвиток підприємства, реформу системи охорони здоров'я, податкову реформу, програму енергонезалежності, програму популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому просторі.

Водночас зазначені реформи включають необхідність підвищення якості життя ВПО лише непрямим чином без акценту на нагальності розроблення дієвих механізмів вирішення зазначеної

проблеми. Слід вказати на недостатню результативність інституційної структури зусиль з вирішення проблем ВПО. Так, інституційні суб'єкти та інструменти реалізації відповідної політики можна згрупувати таким чином:

– державні інституції та інструменти (Міністерство соціальної політики України; Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та ВПО; Департаменти та управління соціального захисту населення в регіонах та на місцях; єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб);

– неурядові інституції та інструменти (Програма «Радник з питань ВПО»; Проект «Адвокація, захист та правова допомога внутрішньо переміщеним особам», що реалізується благодійним фондом «Право на захист»; Благодійний фонд «Stabilization Support Services»; Аналітичний центр «CEDOS»; Всеукраїнський благодійний фонд «Гореніє», місцеві громади тощо);

– міжнародні інститути й інструменти (Міжнародна організація з міграції (International Organization for Migration); Агентства ООН у справах біженців (United Nations High Commissioner for Refugees); Міжнародний благодійний фонд «Карітас Україна»; Фонд Чарльза Стюарта Мотта (Charles Stewart Mott Foundation); Датська рада з питань біженців, Норвезька рада з питань біженців, Міжнародна асоціація червоного хреста тощо).

Водночас внесок цих трьох груп в соціальний та правовий захист ВПО є дуже різним. Більшість міжнародних організацій та неурядових ініціатив опікується прифронтовим та близькими до лінії розмежування територіями (як правило, це стосується Донецької та Луганської областей, а іноді – сусідніх регіонів), тоді як більшість вимушених переселенців на інших територіях практично не охоплюється жодною допомогою. Слід зазначити, що саме ці організації надають найбільш широкий спектр послуг: від матеріальної допомоги, допомоги на розвиток власної справи, покращення житлових умов до адвокації прав і правового обслуговування.

Урядові організації з огляду на обмеженість ресурсів практично не обслуговують ту частину ВПО, яка є працездатною. Єдина допомога полягає у горезвісних переселенських виплатах та оформленні статусу переселенця, який формально дає доступ до адміністративних, соціальних, освітніх, медичних послуг на новій території мешкання.

Висновки з проведеного дослідження. Загалом проведене дослідження дає змогу сформулювати низку особливостей міграції ВПО в Україні:

1) кількість ВПО має спадну тенденцію, що обумовлено низкою причин;

2) дані про кількість ВПО не можуть бути точними, оскільки багато представників ВПО взагалі не отримували цього статусу офіційно;

3) найбільш вагомими центрами тяжіння міграційних потоків є Донецька та Луганська області;

4) географічна структура міграції осіб працездатного віку відрізняється від загальної структури, адже на першому місці залишається Донецька область, тоді як друге місце посідає м. Київ, а третім центром тяжіння є Харківська область; такий розподіл унаочнює тяжіння працездатних мігрантів до центрів економічної активності;

5) виокремлюють дві відносно самостійних групи офіційно зареєстрованих ВПО, першою з яких є ВПО, які представлені особами працездатного віку з родинами (дітьми), які реально залишили території, тимчасово невідконтрольні українському уряду, в пошуках кращої долі та фізичної безпеки; а другою – особи пенсійного віку, які фактично мешкають на тимчасово окупованих територіях, однак займаються «човниковими» поїздками задля отримання пенсій або вирішення юридичних та інших справ на території, підконтрольній уряду.

Слід брати до уваги те, що за мирних часів проблеми ВПО вирішувались державою за рахунок використання різних соціально-економічних механізмів. Під час збройного конфлікту слід долучати інші механізми, зокрема допомогу волонтерських неурядових громадських організацій.

Крім того, слід визнати, що проблеми ВПО доцільно групувати відповідно до ознак змісту самих проблем (економічні, соціальні, адміністративно-правові), а також до груп ВПО, оскільки вони характеризуються різними ознаками щодо економічної активності, реальності переміщення, а також потребами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб // Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 15.05.2019).

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» // Законодавство України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 15.05.2019).

3. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> (дата звернення: 15.05.2019).

4. Загальна інформація щодо місць компактного проживання (МКП) внутрішньо переміщених осіб станом на 1 січня 2019 р. // Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб : веб-сайт. URL: <https://mtot.gov.ua/ua/informacija-schodo-misc-kompaktnogo-projivannja-mkp-vnutrishno-peremischenih-osib> (дата звернення: 20.05.2019).

5. Внутрішньо переміщені особи на 10 червня 2019 р. // Міністерство соціальної політики України : веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/17193.html> (дата звернення: 10.06.2019).

6. Регіональні програми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні у 2018–2019 рр. // Радник з питань внутрішньо переміщених осіб : веб-сайт. URL: http://radnyk.org/reports/monitoring_2018-2019.pdf (дата звернення: 16.06.2019).

7. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року : веб-сайт. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення: 25.06.2019).

8. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р. : Розпорядження // Урядовий портал : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248740679> (дата звернення: 20.06.2019).

REFERENCES:

1. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine]. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (in Ukrainian) (accessed: 15 May 2019).

2. Zakonodavstvo Ukrainy [Legislation of Ukraine]. Pro stratehiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (in Ukrainian) (accessed: 15 May 2019).

3. Kerivni pryntsypy z pytan vnutrishnoho peremishchennia. Available at: <https://www.ohchr.org/Docu->

[ments/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf](https://www.ohchr.org/Docu-ments/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf) (in Ukrainian) (accessed: 15 May 2019).

4. Ministerstvo z pytan tymchasovo okupovanykh terytorii ta vnutrishno peremishchenykh osib [Ministry for temporary occupied territories and internally displaced persons]. Zahalna informatsiia shchodo mistiv kompaktnoho prozhyvannia vnutrishno peremishchenykh osib. Available at: <https://mtot.gov.ua/ua/informacija-schodomisc-kompaktnogo-projivannja-mkp-vnutrishno-peremishchenih-osib> (in Ukrainian) (accessed: 20 May 2019).

5. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy [Ministry of Social Policy of Ukraine]. Vnutrishno peremishcheni osoby. Available at: <https://www.msp.gov.ua/news/17193.html> (in Ukrainian) (accessed: 10 June 2019).

6. Radnyk z pytan vnutrishno peremishchenykh osib. Rehionalni prohramy intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini u 2018–2019 rr. Available at: http://radnyk.org/reports/monitoring_2018-2019.pdf (in Ukrainian) (accessed: 16 June 2019).

7. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 r. Available at: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (in Ukrainian) (accessed: 25 June 2019).

8. Uriadovyi portal [Government portal]. Rozporiadzhennia. Pro zatverdzhennia planu dii z realizatsii Natsionalnoi stratehii u sferi prav liudyny na period do 2020 r. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248740679> (in Ukrainian) (accessed: 20 June 2019).